

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ

**МАТЕРІАЛИ ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

19-20 ЛЮТОГО 2026 РОКУ

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

м. Кам'янець-Подільський
2026

УДК 81/82(063)
ББК 81+82я431
Т30

Рекомендувала вчена рада Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка,
протокол № 3 від 25 лютого 2026 р.

Редакційна колегія:

- О. Г. Шаповал**, кандидат філологічних наук, доцент
(відповідальний редактор);
О. С. Воробйова, кандидат філологічних наук, доцент;
О. В. Галайбіда, кандидат філологічних наук, доцент;
О. О. Залужна, кандидат філологічних наук, доцент;
О. В. Кеба, доктор філологічних наук, професор;
А. А. Марчишина, доктор філологічних наук, професор;
Н. М. Сліпачук, кандидат філологічних наук;
А. О. Хоптяр, кандидат філологічних наук, доцент.

Т30 Текст і дискурс: когнітивно-комунікативні перспективи: матеріали ІХ Всеукраїнської наукової інтернет-конференції. 19-20 лютого 2026 року [Електронний ресурс] / [редкол. О. Г. Шаповал (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2026. 108 с.

У збірнику представлені тези ІХ Всеукраїнської наукової інтернет-конференції «Текст і дискурс: когнітивно-комунікативні перспективи» (19-20 лютого 2026 р.), що актуалізують напрями дослідження проблем тексту та дискурсу в межах лінгвістики, перекладознавства, літературознавства та методики викладання іноземних мов.

УДК 81/82(063)
ББК 81+82я431

Електронна версія збірника доступна за покликанням:

URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10002>

Матеріали зверстано з електронних носіїв, наданих авторами публікацій. Відповідальність за зміст статей і матеріалів, допущені помилки та неточності несуть автори публікацій.

e-mail: dyskurs@kpnu.edu.ua

© К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2026

ЗМІСТ

Бабій Ірина Функціонування авторських неологізмів-прислівників у художньому дискурсі Валерія Шевчука	6
Беркещук Інна Фразеологізми у творчості Дарини Гнатко: когнітивний вимір ...	8
Бугайчук Олена Співвідношення понять «дискурс» і «текст» у сучасній лінгвофілософській парадигмі	10
Виноградов Андрій «Пісня Соломона» Тоні Моррісон: символіка назви роману	13
Галайбіда Оксана Developing Metacognitive Skills in Foreign Language Acquisition of Undergraduate Students	15
Голубішко Ірина Польський Ренесанс. Я. Кохановський	17
Дарманська Ірина, Кикилик Аліна Цінності прав людини в мовно-літературній освіті: теоретико-методичні засади інтегративної моделі навчання.....	20
Дворницька Наталія Особливості перекладу тексту Біблії	23
Дейкун Олексій, Дейкун Петро Використання моделі висунення під час перекладу англійськомовних конструкцій українською в новинному дискурсі	26
Желізник Марія Хронотоп роману Кадзуо Ішігуро «Залишок дня»	28
Залужна Ольга, Оленяк Мар'яна Translating the Untranslatable: Modern Challenges of Discourse Translation	30
Кеба Олександр Discourse of Political Power in Hilari Mantel's <i>Wolf Hall</i>	32
Коваленко Наталія Текстографія як джерело діалектологічних досліджень	35
Козак Софія Роль фонових знань у розумінні дискурсу	37

Крук Аліна Cognitive-Communicative Strategies in Teaching English for Specific Purposes	39
Луценко Роман Методологія дослідження політичного тексту в контексті відеожанру	41
Малишівська Ірина, Малишівська Анастасія Rethinking the Classics on Screen.....	43
Матковська Марія Functional Aspect of Stereotypes of Interethnic Communication ...	45
Маховська Світлана Концепт "ДИМ" в українському фольклорному дискурсі: когнітивний аспект	47
Мельник Ірина Способи протидії провокації у процесі спілкування	51
Никипорець Світлана Cognitive-communicative strategies of prompt engineering in contemporary human-machine interaction discourse	53
Окрема Маріанна, Воробйова Оксана Проблеми та стратегії перекладу у сфері веб-розробки.....	55
Свідер Ірина Strategies for Rendering Humour in Films	57
Скирда Алла From "GIFTED" to "HIGH ATTAINERS": Terminological Shifts in UK Educational Policy Discourse.....	60
Скризьник Сергій Емоційно-когнітивна рівновага як лінгвокогнітивний індекс якості синхронного перекладу	62
Сліпачук Наталія Прагматичні функції дискурсивних маркерів в оповіданні В.С. Моєма "The Verger"	64
Слюзко Валентина Художній текст як соціально-терапевтична комунікація.....	66
Соловійова Тетяна Комунікативні стратегії як індикатори модифікації сучасного міжнародного політичного дискурсу	68
Стахнюк Наталія Pragmatyczne funkcje grzeczności i dystansu językowego w komunikacji polskiej.....	71

Степанова Ірина, Никипорець Світлана Lacunae in Technical Translation: a Cognitive Approach to Non-Equivalent Vocabulary	73
Тереховська Олена Планета «Арракіс» як попередження про неминучість екологічної небезпеки в романі Ф. Герберта «Дюна».....	75
Трембовецький Павло Постколоніальний дискурс у романі Майкла Ондатже «Котячий Стіл».....	80
Фаріон Андрій Дискурс тіла і їжі в романі Мо Яня «Країна вина».....	82
Федькова Інга Автентичний професійний дискурс як основа для створення тестових завдань з англійської мови	84
Філінюк Валентина Вербалізація концепту MORE в індивідуально-авторській картині світу Юрія Яновського	86
Фрасинюк Наталія Лінгвопрагматичні характеристики стратегій позитивної оцінки в англо-американському неформальному спілкуванні ...	88
Фрасинюк Наталія, Черноморець Снежана Мовна реалізація компліменту в англomовному художньому тексті	91
Чорний Роман Наративна структура роману С. Рущді «Флорентійська чарівниця»	94
Шаповал Ольга Англomовна літературна казка як феномен постмодерністського дискурсу (на матеріалі казки Ніла Геймана «Кораліна»)	96
Шаповал Ольга, Мрачковська Агата Міф про Деметру та Персефону в романі Алекса Майклідіса «Діви»	98
Щекань Юлія Конструювання ідентичності в художньому дискурсі роману Мони Авад "Зайчик": когнітивний аспект	100
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	103

Список використаних джерел

1. Marcjanik M. W kręgu grzeczności. *Wybór prac z zakresu polskiej etykiety językowej*, Kielce. 2001. 225 s.
2. Łaziński M. *O Panach i Paniach. Polskie rzeczowniki tytułarne i ich asymetria rodzajowo-płciowa*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2006. 360 s.
3. Ożóg K. Model współczesnej polskiej grzeczności językowej. *Programy dydaktyczne. Bibliografia. Etykieta językowa*, red. J. Bartmiński. Lublin, 2004. S. 143-149.
4. Starzec A. Grzeczność czy grzeczności, czyli różne warianty kulturowego wzorca grzeczności. *Sztuka życia, zasady dobrego zachowania, etykieta: o zmienności obyczaju w kulturze*, pod red. Katarzyny Leńskiej-Bak i Magdaleny Sztandry. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2008. S. 239-254

**Irina Stepanova,
Svitlana Nykyporets**

(Vinnytsia National Technical University)

LACUNAE IN TECHNICAL TRANSLATION: A COGNITIVE APPROACH TO NON-EQUIVALENT VOCABULARY

Technical translation increasingly operates at the edge of innovation, where new concepts outpace established terminological norms in the target language. This gap generates lacunae – recurrent zones of non-equivalence that challenge both accuracy and communicative adequacy in specialised discourse. From a cognitive standpoint, lacunae reflect discrepancies between conceptual frames rather than simple lexical absence, therefore demanding principled decision-making. In Ukrainian-language practice, the problem is intensified by rapid technologisation and the need for consistent terminology across documentation, education, and industry. The present abstract outlines a cognitive interpretation of non-equivalent vocabulary and proposes pedagogically oriented strategies for managing lacunae in translator training. Technical translation systematically produces lacunae when the target language lacks a conventionalised term for a specialised concept, or when the concept is categorised differently across professional communities. From a cognitive perspective, such non-equivalence is not merely lexical but frame-based: translators must align [1; 2] conceptual structures, not isolated words, to ensure terminological coherence in documentation and training materials.

The purpose of the study is to interpret lacunae in technical translation as cognitive mismatches between source and target conceptualisations and to outline pedagogically actionable compensation strategies. The objectives are: (1) to typologise lacunae in technical

texts; (2) to describe the cognitive operations involved in selecting a solution; (3) to propose training tasks that stabilise non-equivalent vocabulary choices.

The study relies on a small parallel dataset of English-Ukrainian technical fragments (user manuals, specifications, incident reports) and student translations, complemented by targeted terminology extraction and qualitative analysis of decision rationales during revision. The analytical lens integrates non-equivalence typologies in translation studies [3] with Cognitive Translation Studies (CTS) constructs (framing, attention, inferencing) [4].

Lacunae cluster around (a) emergent technologies, (b) polyfunctional terms, (c) compressed multiword concepts, and (d) culture-embedded professional routines. Illustrative cases include *fail-safe*, *grounding*, *hardening*, where a literal match is often unavailable, and the translator must choose between borrowing, calque, or explanatory nomination while preserving genre constraints (brevity, procedural clarity). In practice, the same lacuna may admit several competing renderings, e.g., *fail-safe* – *відмовобезпечний* / *безпечний у разі відмови*, where the first compresses meaning but risks opacity, while the second increases clarity at the cost of brevity. In IT-operations discourse, items such as *hardening* – *підвищення стійкості (захисності) системи* and *air-gapped* – *фізично ізольований від мережі* demonstrate that Ukrainian often requires explicit profiling of the security frame (threat – barrier – control) to avoid vague calques. Procedural terminology intensifies the problem: *lockout-tagout (LOTO)* – *блокування-міткування* and *deprovisioning* – *виведення з експлуатації / деактивація (облікового запису)* reveal how translators must decide whether the target unit names a process, a status, or an action. Version-control and change-management terms regularly drift without frame control, e.g., *rollback* – *відкат / повернення до попередньої версії* and *hotfix* – *хотфікс / термінове виправлення*, where uncontrolled borrowing may fragment a document set into mixed registers. Finally, system-architecture and access-control collocations like *single point of failure* – *єдина точка відмови* and *least privilege* – *принцип найменших привілеїв* show that stable solutions emerge when students first reconstruct the underlying concept network and only then select a Ukrainian term-formation model consistent across all occurrences. The most stable solutions arise [5] when students are taught to reconstruct the underlying frame (agent-action-condition-result) before selecting a Ukrainian term-formation model, reducing inconsistent renderings across a document set.

Conclusion. A cognitive approach reframes lacunae as diagnosable conceptual gaps and supports explicit instruction in “frame-first” decision-making. Further research should operationalise these insights into micro-modules for ESP and technical translation peda-

gogy (frame glossaries, concept maps, controlled revision protocols) and evaluate their effect on terminological consistency in wartime-constrained educational settings.

References

1. Faber P. Frames as a framework for terminology. *Terminology. Journal of Theoretical and Applied Issues in Specialized Communication*. 2015. Vol. 21, № 1. P. 14-39. URL: https://www.researchgate.net/publication/266392844_Frames_as_a_Framework_for_Terminology
2. Rogers M. *Specialised Translation: Shedding the 'Non-Literary' Tag*. London: Palgrave Macmillan, 2015. 291 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/303378012_Rogers_M_2015_Specialised_Translation_Shedding_the_'Non-literary'_Tag
3. Leńko-Szymańska A. Discovery learning in the language-for-translation classroom: corpora as learning aids. *Cadernos de Tradução*. 2016. Vol. 36, № 1. P. 135-154. DOI: <https://doi.org/10.5007/2175-7968.2016v36nesp1p14>
4. Kot S.O., Nykyporets S.S. Activating students' cognitive engagement in technical English learning with AI tools. *Science and education in the third millennium: information technology, education, law, psychology, social security and work, management. International collective monograph*. Volume I. Institute of Public Administration Affairs. Lublin, Polska, 2025. 532 p., Pp. 295-332. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16942267>
5. Stepanova I.S., Nykyporets S. S. Some functional-stylistic features of the modern scientific text. *Grail of Science*, № 2-3, 2021. Pp. 338-340. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/31927/80367.pdf?sequence=2>
6. Stepanova I. S., Nykyporets S. S. Bridging the void: understanding and addressing lexical lacunae in English. *Матеріали ЛІІІ Всеукраїнської науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 20-22 березня 2024 р.* 2024. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41328/145137.pdf?sequence=2>

Олена Тереховська

(Карпатський національний університет ім. Василя Стефаника)

ПЛАНЕТА «АРРАКІС» ЯК ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРО НЕМИНУЧІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ В РОМАНІ Ф. ГЕРБЕРТА «ДЮНА»

Ф. Герберт розпочав працювати над «Дюною» у 1960 році під час виконання журналістського завдання, пов'язаного з рухом піщаних дюн на західному узбережжі Сполучених Штатів. Усвідомлюючи всю серйозність і небезпеку ситуації, письменник уважно вивчав журнали Міністерства сільського господарства США зі стабілізації сипучих пісків методом використання прибережних

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бабій Ірина Михайлівна – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та славістики.

Беркешук Інна Степанівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови.

Бугайчук Олена Вікторівна – Волинський національний університет імені Лесі Українки, старший викладач кафедри німецької філології.

Виноградов Андрій Сергійович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра української мови, здобувач третього освітньо-наукового рівня.

Воробйова Оксана Сергіївна – Донецький національний університет імені Василя Стуса, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики перекладу.

Галайбіда Оксана Василівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Голубішко Ірина Юріївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Дарманська Ірина Миколаївна – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології.

Дворніцька Наталія Іванівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Дейкун Олексій Петрович – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, доктор філософії в галузі філології (PhD), асистент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови.

Дейкун Петро Васильович – Ніжинський фаховий коледж НУБіП України, викладач-методист іноземної мови циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін.

Желізняк Марія Михайлівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра української мови, здобувач третього освітньо-наукового рівня.

Задужна Ольга Олексіївна – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови ННІ філології.

Кеба Олександр Володимирович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Кикилик Аліна Миколаївна – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та літератури.

Коваленко Наталія Дмитрівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови, учений секретар Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Козак Софія Веніамінівна – Волинський національний університет імені Лесі Українки, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри німецької філології.

Крук Аліна Анатоліївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Луценко Роман Іванович – Київський національний лінгвістичний університет, доктор філософії (PhD), викладач кафедри англійської мови і перекладу.

Маховська Світлана Вікторівна – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови і літератури.

Малишівська Анастасія Іванівна – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня факультету іноземних мов.

Малишівська Ірина Василівна – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології.

Матковська Марія Василівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, старший викладач кафедри англійської мови.

Мельник Ірина Валеріївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Мрачковська Агата Русланівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня факультету іноземної філології.

Никипорець Світлана Степанівна – Вінницький національний технічний університет, старший викладач кафедри іноземних мов.

Окрема Маріанна Андріївна – Донецький національний університет імені Василя Стуса, здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 035 Філологія.

Оленяк Мар'яна Ярославівна – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови ННІ філології.

Свідер Ірина Анатоліївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Скирда Алла Євгенівна – ДВНЗ «Донецький національний технічний університет», кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки.

Скрильник Сергій Вікторович – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови.

Сліпачук Наталія Миколаївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Слюзко Валентина Іванівна – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови і літератури.

Соловйова Тетяна Олександрівна – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, доктор філософії, доцент кафедри англійської філології.

Стахнюк Наталія Олександрівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Степанова Ірина Сергіївна – Вінницький національний технічний університет, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов.

Тереховська Олена Володимирівна – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри світової літератури і порівняльного літературознавства.

Трембовецький Павло Павлович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра української мови, здобувач третього освітньо-наукового рівня.

Фаріон Андрій Євгенович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра української мови, здобувач третього освітньо-наукового рівня.

Федькова Інга Анатоліївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Філінюк Валентина Анатоліївна – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та літератури.

Фрасинюк Наталія Іванівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Черноморець Снежана Андріївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня факультету іноземної філології

Чорний Роман Анатолійович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра української мови, здобувач третього освітньо-наукового рівня.

Шаповал Ольга Григорівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Щекань Юлія Вікторівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня факультету іноземної філології

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

Наукове електронне видання

**ТЕКСТ І ДИСКУРС:
КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ
ПЕРСПЕКТИВИ**

**МАТЕРІАЛИ ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

Електронне видання

Підписано 19.03.2026. Гарнітура «Bookman Old Style».
Об'єм даних 1,6 Мб. Обл.-вид. арк. 6,9. Зам. № 1232.

Видавець і виготовлювач Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-
Подільський, 32300

Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої
справи серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.